

ožujka 1536. sultan dao udaviti noću svoja ljubimca velikog vezira Ibrahim-pašu, koji je uživao prije neograničeno povjerenje svoja gospodara i bio prijatelj i zaštitnik Husrev-begov. Otada je Gazi Husrev-beg do svoje smrti 18. lipnja 1541. držao bosanski krajiški sandžak šireći granice carstva na zapad i sjever.

U tim osvajanjima povećao je Husrev-beg znatno svoj i onako veliki očinski imetak, koji je upotrijebio kao velik mecena Sarajeva u dobrotvorne i prosvjetne svrhe: sagradio je najveću islamsku bogomolju u Sarajevu, karakterističnu džamiju, koja i danas nosi njegovo ime; zatim vodovod, dvije medrese (visoke škole) Hanikah i Kuršumliju; dva bezistana (zatvorene tržnice s dućanima), imaret (siromašku kuhinju), musafirhanu (putnički dvor), dvije banje i cijele čaršije s magazama i dućanima. Osim toga obnovio je Carevu džamiju svu i sagradio joj kamenu munaru. Tim svojim građevinama i zavodima učinio je Husrev-beg Sarajevo od turske vojničke kasabe velikom trgovačkom i kulturnom varoši, koja je ostala glavnim gradom zemlje i onda, kad su naskoro njegovi nasljednici prenijeli svoje sjelo u Banju Luku i Travnik. Veći dio zadužbina Husrev-begovih postoji i danas i služi plemenitoj svrsi, koju im je odredio njihov osnivač. Radi toga može se lako razumjeti, da se među muslimanima sarajevskim rodila misao, da četistotu obljetnicu Husrev-begove džamije proslave velikom priredbom. To je bilo učinjeno g. 1932. uz veliko učešće muslimana ne samo iz Bosne i Hercegovine, nego i iz ostalih krajeva. U toj prigodi izašao je zbornik od kojih trideset članaka, u kojima različni autori (Č. Truhelka, Fehim Spaho, Mato Bajlon, Muhamed Emin Dizdar, Jusuf Tanović, Aleksandar Wundsam, Alija Nametak, Salih Ljubunčić i Hamdija Kreševljaković, kojemu je bila isprva povjerena redakcija spomenice i koji je sam napisao polovicu svih članaka), osvjetljaju život Husrev-begov, historiju i današnje stanje i djelovanje njegovih nairata. Neki od tih članaka bili su štampani prije (u »Novom Beharu« 1. juna 1930. i drugdje) i ovdje su bili dopunjeni. To je valjalo spomenuti, kao i urednika ili odbor, koji je uredio čitav zbornik.

Knjiga je ilustrovana sa mnogo slika; kod

onih, koje su preuzete iz Truhelkine monografije o Husrev-begu, trebalo je to reći. S pohvalom valja istaći, da su se svi pisci držali mjere i pisali kratke članke, tako da se knjiga čita bez umora.

O Husrev-begu pisali su veće studije po turskim izvorima Fehim Spaho (»Behar«, Sarajevo 1906.—1907. i posebno) i Mirza Safvet (Bašagić) g. 1907., kad se mislilo, da se navršilo četrsto godina, kako je Husrev-beg došao na Bosnu i Č. Truhelka, koji je upotrijebio mnogo podataka kršćanskih izvora (»Glasnik muzeja u Bosni i Hercegovini« 1912. i posebno). »Novi Behar« predlađao je 1. juna 1930. da se koji marljiv istorik vješt turskom jeziku pošlje u Carigrad da ondje pregleda sidžile, koji su pisani u vrijeme Husrev-begovo. Ta se želja nije ispunila. O Husrev-begu ima međutim obilje vijesti u štampanim kršćanskim izvorima, koje još nijesu bile iskorišćene. Po njima je piscu ovih redaka uspjelo rasvijetliti jedan taman dosad period Husrev-begova života u članku »Odsutnost Husrev-begova iz Sarajeva god. 1534.—36.« (»Glasnik muzeja u Bosni i Hercegovini XLVI.«).

Truhelka je dao dobru sliku Husrev-begova rada, ali samo na temelju onoga, što su mu mogle pružiti siromašne sarajevske biblioteke i vlastito istraživanje u bogatim dubrovačkim arhivima. Mnogo data o tom periodu bosanske historije ima u potpunom izdanju Sanudovih Dijarija, zatim u Laszowskoğa Monumenta Habsburgica i Šišićevim Acta comitialia Croatiae (oboje u Monumenta spectantia historiam Slavorum meridionalium vol. 35, 36, 38) i drugdje. U tim različnim izvorima nalazi se također obilje vijesti po kojima bi se dala napisati opširna studija o Šibeničaninu Muratu vojvodi¹ ili čehaji (zamjeniku) Husrev-begovu, koji je bio isprva rob, a onda oslobođenik i posinak Husrev-begov, koji je uživao neograničeno povjerenje svoja gospodara i koji je ukopan (g. 1545.) u svom zasebnom turbetu do turbeta svoğa poočima u haremu Begove džamije.

Ante Šimčik

¹ Što piše Truhelka i svi drugi prema njemu, da se zvao Tardić, nije nimalo sigurno jer u Sanuda osim Tardich piše se prezime njegova brata pre Zorzi iz Šibenika Faidich i Gaidi.

BILJEŠKE

* Lične vijesti. Za upravnika Muzeja za umjetnost i umjetnički obrt u Zagrebu postavljen je naš suurednik g. Vladimir Tkalčić, dosad upravnik Etnografskog Muzeja u Zagrebu. Na njegovo je

mjesto došao kao vršilac dužnosti g. dr. Božidar Širola, kustos muzeja, i time preuzeo dosadašnje agende g. V. Tkalčića, koji je naš časopis učinio, dalje, organom i Muzeja za umjetnost i umjetnički obrt u Za-

grebu. Može se očekivati, da će oba suradnika »N. S.« časopis i dalje promicati nastojanjem kao i do sada.

* Muzej vrbaske banovine u Banjaluci namjerava izdavati svoje glasilo pod naslovom »Glas Muzeja« u redakciji svoga upravnika g. Špire Bocarića, akademskoga slikara.

U Čakovcu se već dugo spremaju da u negdašnjem dvoru Zrinskih osnuju muzej. Bilo bi svake pohvale vrijedno, kada bi se ova kulturna namisao i ostvarila. Ali s druge strane javljaju, da stari dvor Zrinskih u Čakovcu navodno kupuje tamošnje Zanatlijsko Udruženje od »Slavonije d. d.« za 340.000 Din. Namjesto da se s pijetom zgrada namijeni u buduću u čiste kulturne svrhe ponovo će se adaptirati u profane.

* Stanislav Zubac piše u sarajevskoj »Jugoslavenskoj Pošti« (V. 1135.) o hercegovačkim arheološkim spomenicima. »Kroz bročansku dolinu posvećenu božici Cereri«. Navodi, da je kraj Bročnja (od riječi »broć«) a naročito Čerin, nastanjen od predhistorijskih vremena. Pred župnom crkvom nalazi se sredovječan nadgrobni spomenik jednoga velmože (»Ase leži Radovan Rajković, proklet tko će... leći, veće njegovo pleme«). »Do prije izvjesnog vremena je na seoskom vrelu postojao neki fragment (spomenika) sa lavljim šapama iz mekanog krečnjaka, koji su strugale žene kad bi im ponestalo mlijeka«. U crkvenom dvorištu nalaze se rimski spomenici a »bezbroj raznih fragmenata je uzidano u župni dvor, kao i u ostale kuće«. Nedavno je nađen savršeno očuvan žrtvenik Diani. Seljaci su našli i jedan divno očuvan kalup za pravljenje sandala i druge obuće, neobične veličine (od pete do prsta 33 cm). Kalup je pohranjen u kući g. fra N. Ivankovića, koji se i sam mnogo interesuje za arheologiju. Izvjestitelj preporuča nadležnima da bi trebali posvetiti naročitu pažnju bročanskim spomenicima sredovječne historije.

* Ban moravske banovine u Nišu g. M. Nikolić postavio je pri kr. banskoj upravi jedan arheološki odbor, koji će nastojati oko stručnjackog iskapanja arheoloških objekata u okolini Niša. Kao članovi ovoga odbora postavljeni su gg. R. Bratanić, M. Marković i A. Slavetić-Oršić.

* U Osijeku se konstituirao privremeni odbor prijatelja arheologije pod imenom »Mursa« a sa zadaćom, da gradu Osijeku spase još ono malo ostataka historijskog blaga, koje se nalazi u posjedu privatnika, a zatim, da poradi na tome, kako bi se osje-

čkom Gradskom Muzeju konačno našle ipak prikladne prostorije. Muzej grada Osijeka postao bi tako napokon i pristupačan nauci i javnosti.

* Subotički »Jugoslavenski Dnevnik« (V. 152.) piše: Grad Novi Sad se rešio da prikupi iz bečkih arhiva svu onu građu koja se odnosi na njegovu istoriju. U tu svrhu je pre kratkog vremena gradski odbor odobrio svotu od 12.000 dinara. Sve ovo je za pohvalu i protiv toga ne bi imali ništa da prigovorimo. Ali grad Novi Sad je za ovaj posao — kako čujemo — angažovao jednog Nemca. Pored tolikih Srba istoričara, koji odlaze u Beč da prepisuju istoriska akta koja se odnose na našu prošlost, grad Novi Sad se ovom prilikom nije setio nijednog od tih Srba istoričara, pa je prikupljanje nacionalne građe za svoju istoriju morao da poveri — Nemcu!

* Družba Braće Hrvatskoga Zmaja u Zagrebu odlučila je da konsevira ruševine Bilajgrada u Lici koji je 1686. oslobođen od Turaka pa je u tu svrhu otvoren račun kod Gradske Štedionice u Zagrebu za sabiranje novčanih prinosi.

* U Petrinji se javio interes za privatnu zbirku g. Koste Halagića, sabirača antikviteta i bibliofila. Nade je da bi gradska općina u vezi s tom zbirkom poradila eventualno za osnivanje Muzeja Grada Petrinje. Rečena zbirka ima različitog turskog oružja, starog porculana, ručnih radova pa arhivalija iz napoleonskog doba o prometu pamulka iz Indije u Francusku, zatim rukopis iz ilirskog preporoda, starih umjetničkih slika itd. I ovom prilikom vrijedno je i s naše strane napomenuti, koliko je šteta što sa strane mjerodavnih još nije pokrenuta akcija za osnivanje jednog katastra privatnih zbirki u Jugoslaviji.

* I u Negotinu pokrenuto je ovog ljeta osnivanje Gradskog muzeja. Osnovan je pripremni odbor na čelu s g. Stojanom Mladenovićem, profesorom Učiteljske škole. Negotinski gradski muzej imaće pored arheološkog, etnografskog i prirodoslovnog odsjeka još i odjeljak za literaturu o negotinskoj Krajini.

„NARODNA STARINA“ sv. 31., XII. knj., 2. br.
U ZAGREBU, 24. XII. 1933.

VLASNIK, GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK:
Dr. JOSIP MATASOVIĆ
PROF. UNIV. U SKOPLJU.

TISAK »TIPOGRAFIJA« D. D., ZAGREB.